

Війна Росії проти України: допомога українцям на кордонах ЄС

Військове вторгнення Росії в Україну вже примусило понад мільйон осіб шукати притулок у сусідніх країнах. ЄС і держави-члени ЄС рішуче засудили агресію й мобілізувалися задля допомоги Україні. ЄС також запровадив заходи, щоб допомогти людям, здебільшого жінкам і дітям, які тікають від агресії Росії, забезпечуючи належне керування зовнішніми кордонами ЄС. Ці заходи включають пропозицію надати людям, які прибувають з України, тимчасовий захист на всій території ЄС, керівні положення щодо надання допомоги прикордонникам, які здійснюють контроль на кордонах між Україною та ЄС, а також підтримку спеціалізованих агентств ЄС.

Ситуація на кордонах ЄС з Україною

Станом на 3 березня 2022 року Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) [оцінило](#), що з України до сусідніх країн поїхало близько мільйона осіб, в основному до Польщі, Угорщини, Молдови, Словаччини та Румунії. Згідно [оцінці](#) Європейської комісії, через конфлікт може бути переміщено близько 6,5 мільйонів людей, що призведе до того, що в найближчі два роки про міжнародний захист в ЄС попросять близько 3,5 мільйонів людей. Оскільки [очікується](#), що у сусідніх країнах захист шукатимуть 4 мільйони осіб і ще 12 мільйонів людей всередині України потребуватимуть допомоги та захисту, ця ситуація швидко перетворюється на велику гуманітарну кризу.

Відповідь ЄС

ЄС і держави-члени ЄС рішуче [засудили](#) «безпідставну та невинуватну військову агресію проти України» і швидко погодили [санкції](#) проти Російської Федерації. Вони також посилили [допомогу](#) Україні та збільшили гуманітарну допомогу біженцям у Молдові (у співпраці з гуманітарними агентствами ООН). 24 лютого 2022 року Європейська рада [закликала](#) до пришвидшення підготовленості та готовності на всіх рівнях і запропонувала Єврокомісії запровадити заходи на випадок непередбачуваних обставин. 27 лютого головуєчий у Раді [прийняв рішення](#) щодо повної активації домовленості стосовно моніторингу та координації дій [механізму ЄС інтегрованої політичної відповіді на кризи](#).

Тимчасовий захист для людей, які втікають з України

На [вимогу](#) Ради ЄС 2 березня 2022 року Європейська комісія [запропонувала](#) привести в дію Директиву ЄС про тимчасовий захист ([Директиву 2001/55/ЄС](#)), щоб надати негайний тимчасовий захист у ЄС людям, які тікають від війни в Україні. Це дозволить переміщеним особам користуватися однаковими правами на всій території ЄС, включаючи дозвіл на проживання, право на працю, житло і доступ до соціального забезпечення, медицини та засобів існування. Тимчасовий захист нерівнозначний статусу біженця, але даний статус не перешкоджає зацікавленим особам попросити про міжнародний захист. Заходи також дозволять державам-членам ЄС ефективно керувати наплив людей, координувати дії з іншими державами-членами ЄС (завдяки мережі Механізму готовності й керування міграційними кризами ЄС) і зменшити негайний вплив на їхні системи надання притулку.

Директива ЄС про тимчасовий захист дозволяє державам-членам ЄС надавати захист і права людям, які потребують негайного захисту (на термін до двох років). Рада ЄС може визначити наявність масового напливу переміщених осіб рішенням Ради ЄС, прийнятим кваліфікованою більшістю за поданням Європейської комісії. Європейський парламент має бути проінформований про таке рішення. Хоча до застосування директиви уже кілька разів [закликали](#) в минулому (наприклад, у 2011 та 2015 роках), її ще ніколи не задіювали. Згідно нового пакту про міграцію та надання притулку Європейська комісія [запропонувала](#) замінити Директиву ЄС про тимчасовий захист регламентом, який стосується більш широкого спектру [форс-мажорних](#) обставин у сфері міграції та надання притулку. Пропозицію ще не схвалено.

Керування зовнішніми кордонами ЄС

Завдяки [безвізовому режиму між Україною та ЄС](#), громадяни України можуть приїжджати в ЄС і перебувати в ЄС без візи до 90 днів. 2 березня Європейська комісія запропонувала [практичні керівні положення](#) з управління зовнішніми кордонами ЄС на кордонах між ЄС та Україною, щоб допомогти прикордонникам держав-членів ЄС ефективно керувати прибуттям людей і допомагати нужденним, дотримуючись високого рівня перевірки безпеки. Керівні положення роз'яснюють спрощену процедуру, яку дозволено застосовувати прикордонникам згідно [Шенгенському кодексу про кордони](#), зокрема:

- ▲ **спрощення прикордонного контролю** для деяких категорій осіб (наприклад, уразливих осіб);
- ▲ можливість організувати прикордонний **контроль поза межами пунктів пропуску на кордоні**;
- ▲ особливе відхилення від виконання умов в'їзду з **гуманітарних міркувань**;
- ▲ особливий порядок перетину кордонів **рятувальними службами**, поліцією, пожежними бригадами, прикордонниками та моряками, незалежно від їхньої національності;
- ▲ створення **коридорів невідкладної допомоги** для забезпечення доступу та повернення організацій, які надають гуманітарну допомогу людям в Україні.

Європейська комісія наголосила, що така спрощена процедура не повинна відбуватися на шкоду внутрішній безпеці та державній політиці держав-членів ЄС. Наприклад, хоча держави-члени ЄС можуть тимчасово зняти застосування заборони на в'їзд (попередження у [Шенгенській інформаційній системі](#)) з міграційних причин, вони не повинні нехтувати заборонами на в'їзд, які були оголошені з міркувань безпеки.

Шенгенський кодекс про кордони дозволяє прикордонникам тимчасово спростити перевірки на зовнішніх кордонах «за наявності виняткових і непередбачуваних обставин» (стаття 9). Держави-члени ЄС можуть дозволити в'їхати на свою територію особам, які не є громадянами ЄС, з гуманітарних міркувань (пункт частини 5 статті 6), навіть якщо вони не можуть виконати всі умови в'їзду (наприклад, люди не можуть надати дійсний паспорт чи візу). Вони також можуть ухвалити рішення здійснювати перевірки на кордоні під час або після транспортування подорожуючих до безпечного місця, а не в пункті пропуску через кордон.

Підтримка агентств ЄС

Як наголошено у керівних положеннях Європейської комісії щодо управління кордонами, держави-члени ЄС можуть користуватися підтримкою Європейського агентства прикордонної і берегової охорони ([Фронтекс](#)), зокрема шляхом створення постійних сил для надання допомоги у здійсненні перевірок на кордоні (наприклад, реєстрації в Eurodac) та забезпечення моніторингу кордонів (наприклад, супутниковими знімками та повітряним спостереженням). Фронтекс [привела у готовність](#) групи екстреного реагування, щоб координувати допомогу державам-членам ЄС у разі зростання кількості осіб, які втікають з України. Станом на 2 березня 2022 року агентство вже відгукнулася на прохання про допомогу від [Румунії](#). Держави-члени ЄС також можуть просити допомогу в груп з підтримки управління міграцією, до складу яких входять співробітники Фронтекс, Агентства Європейського Союзу з питань притулку (EUA), Європола й інших агентств.

Регламент прикордонної та берегової охорони ЄС [дозволяє державі-члену ЄС](#), яка зіткнулася з непропорційно складними міграційними викликами на зовнішніх кордонах ЄС, вимагати технічного й оперативного підкріплення у вигляді команд підтримки регулювання міграції, що складаються з експертів органів, установ та агентств ЄС (стаття 40).

Позиція Європейського парламенту

У [резолюції](#), схваленій 1 березня 2022 року, Європейський парламент рішуче засудив «протизаконну, безпідставну та невинуватну військову агресію Російської Федерації проти України та її вторгнення в Україну» і закликав Європейську комісію і держави-члени ЄС надавати Україні подальшу екстрену гуманітарну допомогу. Європейський парламент привітав рішучість Ради ЄС активувати Директиву ЄС про тимчасовий захист, зазначивши, що раніше вона закликала до застосування Директиви ЄС про

тимчасовий захист у зв'язку з масовим напливом біженців із Сирії та інших конфліктних зон (наприклад, у [2013](#) і в [2015](#) роках).

Європарламент закликав Раду ЄС порівну розділити між державами-членами ЄС відповідальність за прийом біженців, які прибувають на зовнішні кордони ЄС. Він закликав Раду ЄС й Європейську комісію надати додаткове фінансування країнам, які перебувають найближче до зони конфлікту, оскільки саме вони є основними зонами напливу біженців з України. Він також закликав Європейську комісію створити механізм солідарності для переселення українських біженців із країн ЄС, які перебувають найближче до зони конфлікту, до інших держав-членів ЄС. Європарламент нагадав усім державами-членам ЄС про відповідальність за дотримання основних прав усіх шукачів притулку. Європарламент також закликав інститути ЄС працювати над наданням Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз.